

Kvalitativ bedömning av pedagogisk kompetens – en tvådimensionell matrismodell

Thomas Olsson, Lotta Antman, Pernille Hammar Andersson och Shirley Booth

Sammanfattning—I ett utvecklingsinriktat forskningsprojekt kring LTHs Pedagogiska Akademi har vi utvecklat en tvådimensionell matrismodell. Modellen kan användas som ett viktigt hjälpmedel vid kvalitativ bedömning av pedagogisk kompetens. Forskningen har baserats på dokument, observationer och intervjuer som tolkats med hjälp av didaktisk teori och högskolepedagogisk teoribildning. Modellen möjliggör en bedömning av pedagogisk kompetens utifrån två dimensioner: graden av helhetstänkande, som varierar från atomistisk till holistisk samt graden av forskande förhållningssätt, som varierar från oreflekterat till reflekterat. Den didaktiska triangeln kan användas för analys av undervisningssituationer och innehåller läraren, studenten och ämnet som noder i en triangel. Vi har använt den didaktiska triangeln för att visualisera lärares perspektiv på undervisning i antagningsprocessen till Pedagogiska Akademin. Lärares olika fokus – på noder, relationer eller helheter – varierar mellan förmedlingsperspektiv och lärandeperspektiv. Matrismodellen är också användbar inom andra högskolepedagogiska områden som vid lärarförslagsnämnders bedömning av pedagogisk kompetens eller kvalitativa bedömningar inom grundutbildningen av teknologer.

Nyckelord—Kvalitativ bedömning, pedagogisk portfölj, didaktik, högskolepedagogik, förmedlingsperspektiv, lärandeperspektiv

I. INLEDNING

LTHs Pedagogiska Akademi utvecklades med syftet att visa att LTH är en teknisk högskola som systematiskt satsar på pedagogisk kvalitet genom att premiera lärare och institutioner som medvetet och systematiskt utvecklar sin pedagogiska kompetens. Ett mer långsiktigt mål är att stimulera till ett paradigmskifte där LTHs pedagogiska fokus förändras från ett förmedlingscentrerat till ett lärandecentrerat perspektiv [1, 2]. Hittills har ca 50 lärare antagits till den Pedagogiska Akademin och erhållit kompetensgraden *Excellent Teaching Practice*. Genombrottet och Lärande Lund – en centrumbildning

Thomas Olsson är universitetslektor i kemisk apparatteknik vid LTH och arbetar med pedagogisk forskning och utveckling inom Genombrottet; Lunds Tekniska Högskola (e-post: thomas.olsson@genombrottet.lth.se)

Lotta Antman är doktorand vid pedagogiska institutionen och forskare/projektledare inom centrumbildningen Lärande Lund; Lunds universitet (e-post: lotta.antman@ll.lu.se)

Pernille Hammar Andersson är pedagogisk konsult inom Genombrottet; Lunds Tekniska Högskola (e-post: pernille.andersson@genombrottet.lth.se)

Shirley Booth är professor i högskolepedagogik och föreståndare för Lärande Lund; Lunds universitet (e-post: shirley.booth@ll.lu.se)

vid Lunds universitet med uppgift att initiera och stödja utvecklingsinriktad forskning om och kring lärande inom universitetets olika verksamhetsområden – samarbetar i detta forskningsprojekt med syftet att undersöka olika perspektiv på lärande som framträder i antagningsprocessen till LTHs Pedagogiska Akademi [3, 4, 5].

II. LTHS PEDAGOGISKA AKADEMI

A. Antagnings- och bedömningsprocess

Lärare som ansöker till den Pedagogiska Akademin lämnar in en pedagogisk portfölj för bedömning mot vissa antagningskriterier (se II B).

Den pedagogiska portföljen består av ett personligt dokument och exempel från lärarens praktik. I det personliga dokumentet reflekterar den sökande läraren över lärande och undervisning. Dokumentet skall baseras på den sökandes egna erfarenheter av och kunskaper om undervisning och studenters lärande. Dokumentet bör ge insyn i hur den sökande förstår relationen mellan lärande och undervisning i det utbildnings-sammanhang där den sökande är verksam som lärare och på så sätt forma något som kan sägas vara den sökandes personliga pedagogiska filosofi. Portföljen skall också innehålla beskrivningar hämtade ur lärarens praktik. Den sökande skall göra ett urval från sin pedagogiska praktik och de teman den sökande väljer skall relateras till den egna pedagogiska filosofin. Den sökande bör motivera sitt val av teman (*varför* just dessa teman) och visa hur dessa teman exemplifieras i den pedagogiska praktiken (*varför* just dessa exempel). Den sökande skall beskriva exemplen så att bedömnarna förstår *vad, hur* och *varför* något gjordes eller hände. Den sökande skall alltså välja ut *relevanta* exempel ur sin pedagogiska praktik för att exemplifiera teman som framträder som *viktiga* utifrån den egna pedagogiska filosofin

Den pedagogiska portföljen, tillsammans med en rekommendation av den sökandes prefekt, en CV med särskild avdelning för pedagogisk verksamhet och ett utlåtande från en granskare utgör de handlingar som bedöms av en bedömar-grupp. Bedömargruppen intervjuar också varje sökande och är den som i sista hand godkänner eller avslår ansökan (eller återsänder den för komplettering).

B. Antagningskriterier

De kriterier som hela antagnings- och bedömningsprocessen till den Pedagogiska Akademin bygger på är:

1. att den sökande i sin verksamhet utgår från ett lärandeperspektiv,
2. att den personliga filosofin är en integrerad helhet där olika aspekter av pedagogisk verksamhet är beskrivna på ett sådant sätt att också den sökandes personliga drivkraft blir synlig,
3. att en klar utveckling över tid syns. Den sökande skall, helst medvetet och systematiskt, ha strävat efter att utveckla både sig själv som lärare och sin pedagogiska verksamhet,
4. att den sökande delat sina erfarenheter med andra i syfte att vitalisera den pedagogiska diskussionen,
5. att den sökande samverkat med andra lärare i strävan att utveckla sin pedagogik samt
6. att den sökande orienterar sig mot framtiden genom att beröra framtida utveckling för egen del och för den egna pedagogiska verksamheten.

III. METODIK

Vi använde en fenomenografisk ansats [6, 7] för att studera det komplexa fenomen som processen att premiera pedagogisk kompetens utgör. Genom triangulering av empiriska kvalitativa data omfattande *dokument*, *videofilmade observationer* och *djupintervjuer* kunde vi närma oss fenomenet ur flera olika vinklar. Viktiga aspekter att studera var målen för den Pedagogiska Akademin, antagningskriterierna och antagningsprocessen samt bedömningsproceduren.

Dokumenterna omfattade de sökandes pedagogiska portföljer, prefekters rekommendationsbrev, utlåtanden från granskare och de slutliga bedömningsprotokollen. Videoinspelningarna omfattade bedömargruppens intervjuer med de sökande samt bedömargruppens interna diskussioner före och efter respektive intervju. Djupintervjuer gjordes med strategiskt utvalda sökande och bedömare, personer som vi nu visste hade uppfattat antagningsprocessen på olika sätt och som representerade olika perspektiv på lärande. Alla resultat i projektet baseras på analyser av ovanstående data.

IV. ÖVERGRIPANDE RESULTAT

Bedömningen sker på kvalitativa grunder utifrån antagningskriterierna. De sökande måste visa exempel på kvaliteter de vill bli bedömda på. Sökande skall alltså beskriva, reflektera och motivera sitt pedagogiska handlande i relation till studenternas lärande i ämnet. Den övergripande bedömningen av portföljen sker utifrån två perspektiv; dels utifrån graden av helhetstänkande, som varierar från atomistisk till holistisk; dels utifrån graden av forskande förhållningssätt, som varierar från oreflekterat till reflekterat.

Ett holistiskt förhållningssätt innebär att den sökande i sin portfölj kan visa fram en helhetsbild. Det skall framgå vilka delar och aspekter av den egna pedagogiska praktiken han eller hon anser vara viktigast; varför eller på vilka grunder han eller hon anser det; hur de är relaterade till varandra; samt hur de är relaterade till helheten. I det fall portföljen ger uttryck för ett atomistiskt förhållningssätt där fokus är på enskilda

delar eller aspekter av den egna pedagogiska praktiken, och där dessa räknas upp utan att relateras till varandra eller till helheten, kan underlaget inte anses tillräckligt för antagning till Pedagogiska Akademin.

Ett forskande förhållningssätt varierar från oreflekterat handlande till reflekterat handlande. Reflekterat handlande innebär att den sökande i sin portfölj kan visa på ett forskande förhållningssätt till den pedagogiska praktiken där det framgår vilka teorier och metoder han eller hon lutar sig mot; varför eller på vilka grunder just dessa används; vilka slutsatser den sökande kommit fram till; hur dessa slutsatser i sin tur påverkat den sökandes pedagogiska filosofi och fått återverkningar i den pedagogiska praktiken; samt hur dessa resultat och insikter kommunicerats till vetenskapssamhället (främst inom tekniska ämnen). I det fall portföljen ger uttryck för ett handlande där den pedagogiska praktiken handhas oreflekterat och där den sökande varken prövar eller problematiserar sin syn på t.ex. lärande, undervisning, ämneskunskap, ämnestradition eller utbildningskontext, kan underlaget inte anses tillräckligt för antagning till den Pedagogiska Akademin.

V. ROUNDTABLE PRESENTATION

Den didaktiska triangeln kan användas för analys av undervisningssituationer och innehåller läraren, studenten och ämnet som noder i en triangel. Vi kommer att presentera och diskutera hur vi har använt den didaktiska triangeln för att visualisera lärares perspektiv på undervisning i antagningsprocessen till Pedagogiska Akademin. Lärares olika fokus – på noder, relationer eller helheter – varierar mellan förmedlingsperspektiv och lärandeperspektiv. Vi har vidare använt högskolepedagogisk teoribildning [8, 9, 10] för att utveckla en tvådimensionell matrismodell för bedömning av pedagogisk kompetens. Matrismodellen är också användbar inom andra högskolepedagogiska områden, som vid lärarförslagsnämnders bedömning av pedagogisk kompetens eller kvalitativa bedömningar inom grundutbildningen av teknologer.

Projektet har resulterat i omarbetade och delvis förändrade antagningskriterier samt en tydligare och förbättrad antagnings- och bedömningsprocedur. Huvuddelen av ”roundtable”-presentationen kommer att användas för diskussioner kring dessa förändringar med fokus på den föreslagna matrismodellen.

REFERENSER

- [1] Barr, R., B. & Tagg J. (1995). *From Teaching to Learning – A New Paradigm for Undergraduate Education*. Change (Nov/Dec) 13-25.
- [2] Prosser, M. & Trigwell K. (1999). *Understanding Learning and Teaching. The Experience in Higher Education*, The Society for Research into Higher Education & Open University Press.
- [3] Olsson, T., Antman, L., Roxå, T., Hammar Andersson, P., Booth, S. (2004). *The Pedagogical Academy – Going Public as a Formative Assessment of Scholarship*. 4th International Conference on the Scholarship of Teaching and Learning, City University, London, Maj 2004.
- [4] Antman, L., Olsson, T., Hammar Andersson, P., Booth, S. (2004). *Rewarding Excellent Teaching – in Theory and Practice. Characterising the Gap*. 12th International Improving Student Learning Symposium:

Diversity and Inclusivity, The Oxford Centre for Staff and Learning Development, Birmingham, September 2004.

- [5] Antman, L. & Olsson, T. (2005). *Opening Dimensions of Variation: a Two-Dimensional Matrix Model for Analysing Scholarly Approaches to Teaching and Learning*, 5th International Conference on the Scholarship of Teaching and Learning, City University, London, Maj 2005.
- [6] Marton, F. (1981). *Phenomenography – describing conceptions of the world around us*, Instructional Science, 10, 177-200.
- [7] Marton, F. & Booth, S. (1997). *Learning and Awareness*, Mahwah NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- [8] Kreber, C. (2002). *Teaching Excellence, Teaching Expertise, and the Scholarship of Teaching*, Innovative Higher Education, Vol. 27, No. 1.
- [9] Bowden, J. & Marton F. (1999). *The University of Learning*, Kogan Page.
- [10] Boyer, E., L. (1990). *Scholarship Reconsidered. Priorities of the Professoree*, The Carnegie Foundation, New Jersey.